

**ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԹԵՄԸ
ՀԱՐԻԻՐԱՄԵԱՅ ՏԱՐԵԴԱՐՁ
1914-2014**

Դոկտ. Զաւէն Ա. Քինյ. Արզումանեան

Առաջնորդին Եգիպտոս ժամանումը

Որպէս եգիպտահայ պարտք կը զգամ անդրադարձ մը կատարել Եգիպտահայ Թեմի հարիւրամեայ ծաղկուն շրջանը հանդիսատրելով, սկսեալ 1914 թուականէն, երբ Թեմի Առաջնորդ ընտրուեցաւ Արմաշական սեբուղի ամենէն ուշիմ եւ նուիրեալ հոգեւորականներէն Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Գուշակեան: Սեբաստիոյ նախկին Առաջնորդն էր Գուշակեան Սրբազան, երբ Եգիպտոս կը հասներ 1914 թուի Մայիսի 3-ին: 1912-ին նախկին Առաջնորդ Սլրտիշ Եպիսկոպոս Աղանունի հրաժարած ըլլալով իր պաշտօնէն, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը կը հաստատէր Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի տեղապահութիւնը եւ կ'ուղարկէր զինք Գահիրէ, ուր կը դիմաւորուէր «փառաւոր թափօր մը կազմած» Ազգային Իշխանութենէն, որ շոգեկառքի կայարանէն կը յառաջանար դէպի քաղաքի առաջնորդանիստ Ս. Աստուածածին Եկեղեցին: Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ իր առաջին ճառով Տեղապահը կը փստահեցներ «թէ ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէր իրմէ սպասուած ամէն աշխատութիւն յաջողութեամբ ի կատար հանելու»:

Եգիպտահայ թեմի ազդեցիկ դիրք եւ անուն ունեցող անձինք պատկառելի բիւ եւ որակ կը ներկայացնէին հարիւրամեակ մը եւ աւելի առաջ, գլխաւորութեամբ Պօղոս Նուպար Փաշայի, որ հիմնադիր նախագահն էր նորակազմ Հ.Բ.Ը. Միութեան (1906), եւ միեւնոյն ատեն լիազօր ներկայացուցիչը Տ. Տ. Գեորգ Ե. Սուրենեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին՝ Փարիզի մէջ կայացած հայկական բարեփոխումներու գործին: Թորգոմ Արքեպիսկոպոս շուտով Առաջնորդ կ'ընտրուէր Եգիպտահայ Թեմին, եւ կը գտներ Պօղոս Նուպար Փաշայի անձին մէջ իսկական հայը, պատկառանքով, անկեղծութեամբ եւ ազգասիրութեամբ օժուոն որպէս իր գործակիցն ու խորհրդականը:

Քաղաքական Կացութիւնը

Եգիպտոս չէր նմաներ բրքահայոց վիճակին, ուր սեղմումներ կային եւ հարստահարութիւններ ու հալածանք կը տիրապէտէր: Եգիպտոս ազատ երկիր մըն էր արդարաւոր կառավարութեամբ, ուր հայեր կ'ապրէին վայելելով երկրի միւս տարրերուն իրաւունքները, մանաւանդ երբ 1918-ի զինադադարէն ետք Եգիպտոսի վրայ

Թուրքիոյ զերիշխանութիւնը բոլորովին կը ջնջուէր: Ս. Աստուածածին եկեղեցին Թեմի կեդրոնն էր, ուր նաեւ իմ մանկութիւնը անցաւ իբրեւ դպիր՝ մեր քաղին եկեղեցին ըլլալով: Հոն մատուցած եմ նաեւ իմ անդրանիկ Ս. Պատարագը 1954 թուի ամբան: Եկեղեցին մի քանի տարի ետք սեփականացուելով քանդուեցաւ պողոտայի շինութեան հետեւանքով:

Նորակառոյց Վարժարանները

Եկեղեցւոյ կողքին գոյութիւն ունէր հարիւրամեակ մը եւ աւելի առաջ, 1865 թուին հիմնադրուած, եւ ապա ընդարձակ եւ շրեղ շէնքերու մէջ փոխադրուած, Գալուստեան Ազգային Վարժարանը, կառուցուած Աղա Կարաճ պետ Գալուստի կտակով, ուր նաեւ ես աշաճ կերտեցայ քառասունական թուականներուն, 800-ի մօտ հաշուող աշակերտութեան հետ միասին: Հոն աշակերտած էր նաեւ մայրս եւ իրեն հասակակից հայորդիներ, տնօրէնի եւ ուսուցչապետի պաշտօններով յայտնի Լեւոն Թաշճեանի, Արշակ Ալպոյաճեանի, Շահան Պէրպէրեանի (յետագային նաեւ մեր ուսուցիչը Անրիկիասի Դարեւանքին մէջ), Գարեգին Տիպէրեանի, Նահապետեանի ու Գայայեանի: Կը յիշեմ շատ փոքր տարիքիս երբ դպրոցէն եկեղեցի տարին մեզի՝ ներկայ ըլլալու Տնօրէն Լեւոն Թաշճեանի յուրաքալաւորութեան, որ մեզմէ շատ տարիներ առաջ վարած էր տնօրէնի պաշտօնը:

Եգիպտահայ ուսումնական ցանցին մէջ Պօղոսեան Ազգային Վարժարանը, բարերարութեամբ Պօղոս Պէշ Եռսուֆեանի, 1890-էն ի վեր կը ծառայէր Աղեքսանդրիոյ հայ համայնքին: Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեան շրջանին Գահիրէի մէջ երկու վարժարաններ եւս ծաղկեցան, Պէրպէրեան Վարժարանը՝ տնօրէնութեանը ներքեւ Շահան Պէրպէրեանի, որ վերականգնել ուզէց իր հորեմական անուանի Կ. Պոլսոյ Պէրպէրեան Վարժարանը՝ հիմնուած իր հօր Ռեթուս Պէրպէրեանի կողմէ: Շուտով նաեւ Գահիրէի արուարձան Հելիոպոլիսի մէջ Նուպարեան Վարժարանը՝ Պօղոս Նուպար Փաշայի հովանաւորութեամբ, եւ Մելգոնեան Մանկապարտէզը՝ բարերարութեամբ Կարապետ Մելգոնեանի Աղեքսանդրիոյ մէջ: Գրիգոր եւ Կարապետ Մելգոնեան մեծ բարերաները նոյն տարիներուն՝ 1926-ին պիտի հիմնէին նաեւ Կիպրոսի Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը: Այս բոլորը կատարուեցան Առաջնորդ Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի քաջալերանքովն ու անձնական հոգածութեամբը՝ դիմելով իրենց բարերարներուն: Սակայն Առաջնորդին մեծագոյն արգասիքը՝ եղաւ նորակառոյց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցին ու Առաջնորդարանի շէնքը Գահիրէի լաւագոյն մէկ պողոտային վրայ:

Ս. Գրիգոր Լուսատրիչ Մայր Եկեղեցին

Քաղաքի Ս. Աստուածածին եկեղեցին կառուցում էր Գաբրիել Մարաշցի Եպիսկոպոսի ջանքերով 1839 թվին և միշտ ծառայած որպես առաջնորդանիստ եկեղեցի: Ինքնիստ տարիներ ետք, 1928 թվին պիտի բարձրանար Ս. Գրիգոր Լուսատրիչ եկեղեցին՝ բարերարությամբ Գրիգոր Եղիայեանի, մահացած 1911 թուականին, որ յետ մահու իր յատուկ կտակով, գործադրության կը դրուէր անոր թէ՛ նորաշէն եկեղեցւոյ և թէ՛ բարձրագոյն ուսմանց հետեւող ուսանողներու կրթաթոշակներու տրամադրութիւնները: Մինչև մեր օրերը, կը յիշեմ, Եղիայեան Սանուց կրթաթոշակները, որոնք արժանի ուսանողներուն կը յատկացուին: Կտակի գործադրութեամբ 1924 թուին Առաջնորդն ու Թեմական իշխանութիւնը ձեռնարկեցին հոյակապ ամանդական ոճով կառուցում եկեղեցիի շինութեան՝ ճարտարապետութեամբ Լեւոն Նափիլեանի, երբ Օգոստոսին կատարուեցաւ հիմնարկէրը:

Եկեղեցւոյ շինութիւնը աւարտեցաւ 1928 թուին սկիզբը, և Փետրուար 12-ին կատարուեցաւ օծումը՝ ձեռամբ Առաջնորդ Թորգոմ Արքեպիսկոպոս Գուշակեանի որ բարերարի անունով զայն անուանեց Սուրբ Գրիգոր Լուսատրիչ Հայաստանեայց Եկեղեցի: Գահիրէի «Արեւ» օրաթերքի խմբագրապետ և տաղանդաւոր բանաստեղծ Վահան Թէքեան կը գրէր «Իր դաստակերտն է այս եկեղեցիին նիւթական շէնքը, ո՞ր կողմ որ դարձնէր ձեր նայումքը, զինքը կը գտնէր անոր մէջ»: Թորգոմ Արքեպիսկոպոսի առաջնորդութեան շրջանին կառուցում եմ նաեւ Աղեքսանդրիոյ հայոց գերեզմանատան Ս. Գէորգ մատուռը, Գէորգ Թովալեանի ժառանգորդներուն նուէրով, և Զակազիկի Ս. Խաչ եկեղեցին՝ բարերարութեամբ քաղաքի ազգայիններէն Խաչատուր Կամսարականի: Զակազիկի հայութեան թիւի առաւելութեամբ երկրին երրորդ գլխաւոր քաղաքը կը համդիսանար, ուր 1926 թուին Կամսարական ծխախոտի գործատունը անուն և համբաւ կը վայելէր հայ գործատուներու զգալի թիւով:

Թեմի Առաջնորդարանի շքեղ երկյարկանի շէնքը կարելի եղած է կառուցանել Տիգրան Փաշա Տապրոյէ կտակում գումարով և հաւասարապէս Պօղոս Նուպար Փաշայի նուիրատուութեամբ: Նորաշէն եկեղեցւոյ կից այս հոյակերտ շէնքի հիմնարկէրը Առաջնորդ Թորգոմ Արքեպիսկոպոս ինք կատարեց 1928 Յունուար 20-ին, և տարի մը ետք արդէն աւարտած էր անոր կառուցումը: Նոյն ատեն Մշակութային Միութիւններ ևս ծաղկեցան, Նաասարդ և «Յուսաբեր» օրաթերքի Կեդրոնը 1918-ին, Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւնն ու «Արեւ» օրաթերքի Կեդրոնը 1920 թուին, Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Ընկերակցութիւնը 1941-ին, Հայ Ազգային Հիմնադրամը 1942-ին և Կոկանեան Մշակութային Կեդրոնը 1945-ին, ինչպէս նաեւ Մարմնամարզական ՀՄԸՄ և ԱՐԱՐԱՏ Միութիւնները իրենց մարզասրահներով:

Մամբրէ Արքեպիսկոպոս Սիրունեան

Գուշակեան Սրբազանի շրջանին իրեն Աղեքսանդրիոյ մէջ փոխանորդ նշանակած էր Արմաշի վերջին սերունդէն Մամբրէ Ծ. Վրդ. Սիրունեան, և երբ 1931-ին Առաջնորդ Սրբազանը Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարք ընտրուեցաւ ու Գահիրէէն Ս. Աթոռ մեկնեցաւ, Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեանին յաջորդեց որպէս Տեղապահ՝ Մամբրէ Ծ. Վարդապետ, որ իսկոյն Գահիրէ փոխադրուելով վարեց Թեմին ներքին գործերը: Եզիպտահայ Թեմի զոյգ քաղաքական և թեմական ժողովները Ս. Էջմիածին խնդրանք ներկայացուցին Մամբրէ Ծ. Վարդապետի եպիսկոպոսացումին համար: Նորընտիր Ս. Ս. Խորէն Ա. Մուրատբեգեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը 1933 թուականին եպիսկոպոս ձեռնադրելով Մամբրէ Ծ. Վարդապետը Եզիպտոս ուղարկեց որպէս Տեղապահ Եզիպտահայ Թեմին:

Նորապսակ Մամբրէ Եպիսկոպոս Սիրունեան վարչական ճկուն և իմաստուն հեռատեսութեամբ վարեց իր պաշտօնը, և սակայն Թեմական իշխանութիւնները յապաղեցին իր Առաջնորդի ընտրութիւնը, որ երկար տեւեց հակառակ անոր որ Առաջնորդի լրիւ գործերը կը վարէր իրեն յատուկ լաւատեսութեամբ, և 1945 թուին զինք Առաջնորդ ընտրեցին և Ամենայն Հայոց Ս. Ս. Գէորգ Զ. Չորեքճեան Կաթողիկոս զինք Արքեպիսկոպոսութեան աստիճանով պատուեց: Մամբրէ Սրբազան իր 40 տարիներու երկարատեւ պաշտօնին վրայ մնաց աշխատունակ, խղճամիտ ու բարձր գնահատուեցաւ երկու Հայրապետներուն՝ Ամենայն Հայոց Ս. Ս. Գէորգ Զ. և Ս. Ս. Վազգէն Ա. Կաթողիկոսներուն կողմէ: Որպէս երիցագոյն արքեպիսկոպոս Մամբրէ Սրբազան նախագահեց Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ձեռնադրութեան և օծման կարգերուն 1955 թուին: Իր Առաջնորդութեան շրջանին Վազգէն Ա.

Հայրապետ չորս անգամ Եգիպտահայ թեմ այցելեց, ուր նաև նախագահեց 1956 թուի Մարտ ամսու Առաջին Եպիսկոպոսական Ժողովին՝ Առաջնորդարանի մեծ դահլիճին մէջ, ու վերջին անգամ՝ պատուելու համար Թեմի Մամբրէ Արքեպիսկոպոս Առաջնորդ Սրբազանը իր քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամակին առիթով: Արժաշէն արտաքսեալ վերջին դասարանէն էր երբ 1916 թուին Կ. Պոլսոյ մէջ կուսակրօն քահանայ ձեռնադրուեցաւ Մարոպ Նարոյեան Եպիսկոպոսէն:

Իր առաջնորդութեան շրջանին Ամենայն Հայոց Ս. Տ. Գեորգ Զ. Կաթողիկոսի յանձնարարութեամբ Մամբրէ Արքեպիսկոպոս այցելու Առաջնորդն էր նաև Յունահայ Թեմին, ուր 1951 թուին վախճանեց էր Թեմի Առաջնորդը՝ Կարապետ Արքեպիսկոպոս Մազմեան: Մամբրէ Սրբազան կատարած է քսանէ աւելի քահանայական ձեռնադրութիւններ Գահիրէի, Աղեքսանդրիոյ, Աթէնքի, Երուսաղէմի, եւ Երեսնի առաջնորդանիստ եկեղեցւոյ մէջ: Գահիրէի մէջ ձեռնադրած է երկու կուսակրօն քահանաներ, եւ Երուսաղէմի մէջ Գարեգին Գազանճեան վարդապետը որ յետագային դարձաւ Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ: Իր օրով կենսունակ դարձաւ Գահիրէի Առաջնորդարանը, որուն ականատես եղանք միշտ մեր պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան շրջանին, վայելելով նաև Մամբրէ Սրբազան Հօր արարողակարգն ու բժախնդիր պաշտամունքները երկու Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եւ Ս. Աստուածածին եկեղեցիներուն մէջ: Գալուստեան Վարժարանի ուսանողներս Սրբազան Հօր ցուցմունքով յատուկ տօներուն մասնակից կը դառնայինք Մայր Եկեղեցւոյ մէջ մատուցուած պաշտամունքներուն, երգելով նոյնիսկ մի քանի շարականներ՝ ղեկավարութեամբ մեր ուսուցչին եւ դպրապետին՝ Ղազարոս Ղազարոսեանին: Մենք աւելին ստացանք Առաջնորդ Սրբազանէն, երբ վերի կարգերուն կրօնքի դասեր կ'աւանդէր Գալուստեան Վարժարանէն ներս: Մամբրէ Սրբազան յանկարծամահ կը վախճանէր 1966 թուի Հոկտեմբերին, ետին ձգելով քաջ հովիւի ու նուիրեալ հոգեւորականի պատուաբեր վաստակը:

Զատեն Արքեպիսկոպոս Չինչինեան

Կանուխէն Մամբրէ Արքեպիսկոպոս Երուսաղէմէն հրաւիրած էր Զատեն Վրդ. Չինչինեանը որպէս իր Փոխանորդը Աղեքսանդրիոյ մէջ, յուսալով որ իր առեւին կրնար օր մըն ալ յաջորդել իրեն: Յարաբերութիւնը երկուքին միջեւ սակայն լարուած կը մնար, Վարդապետին Աղեքսանդրիոյ մէջ թեմական մի քանի անձերու ազդեցութեան տակ գործելով, մինչեւ այն ատեն երբ առանց Առաջնորդ Սրբազանի գիտութեան Աղեքսանդրիոյ նոյն ազդեցիկ անձեր 1965 թուին Մայր Աթոռ զտնուած միջոցին խնդրեցին Ս. Տ. Վազգէն Ա.

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն, որ արդէն այդ օրերուն երեք թեկնածուներ եպիսկոպոսութեան պիտի բարձրացնէր, անոնց միացնէր նաև Զատեն Վարդապետ Չինչինեանը, որ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան միաբան ըլլալով կարիքն ունէր Միաբանական Ժողովի իւրայատուկ ընտրութեան ըստ Կանոնագրի: Հապճեպ կատարուած ձեռնադրութեամբ Զատեն եպիսկոպոս դադրեցաւ միաբան ըլլալէ, դարձեալ ըստ Կանոնագրի, եւ վշտացուց մանաւանդ Առաջնորդ Մամբրէ Սրբազանը, որ անտեղեակ էր կացութենէն երբ հոն Ս. Էջմիածին կը գտնուէր հանդիսութեանց մասնակցելու: Հոն յանկարծ կը լսէր անոր եպիսկոպոսանալը: Տեղւոյն վրայ, ձեռնադրութիւններէն առաջ, Առաջնորդ Սրբազանը իր բողոքը կը յայտնէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Հոն արդէն յայտնի կը դառնար Առաջնորդի ետին կատարուած անպատշաճ արարքը որուն մասնակից կ'լլար նաև Կաթողիկոսը, երբ ինք պէտք է ըլլար ճշդում կատարողը: Անշուշտ Կաթողիկոսէն բացատրութիւն մը կը սպասուէր, եւ սակայն Մամբրէ Սրբազան ընկճուած Գահիրէ կը վերադառնար առանց մնալու Հայրապետական հանդիսութեանց լրումին:

Զատեն Սրբազան Չինչինեանին լաւ օրեր չդիմաւորեցին, եւ հաշիւները սխալ դուրս եկան, եւ երբ տարի մը ետք, 1966-ին, Մամբրէ Արքեպիսկոպոս վախճանեցաւ, թեմական իշխանութիւնները պատշաճ կարեւորութիւնը չընծայեցին Չինչինեան Եպիսկոպոսին: Առաջնորդական ընտրութիւն երկար ատեն չկատարեցին, զգացնելով իրեն թէ զինք չէին ուզեր ընտրել, եւ փոխարէն Տեղապահ ընտրեցին Երուսաղէմէն Ներսէս Վարդապետ Փապուճեանը, նախկին Կիլիկեան միաբան եւ իմ դասընկերն ու օժակիցը 1954 թուին, որուն Զատեն Եպիսկոպոս ծայրագոյն վարդապետի աստիճանները շնորհեց Գահիրէի մէջ: Զատեն Սրբազան հեռացաւ թեմէն, նախ Արժանիին եւ ապա Միացեալ Նահանգներու Արեւելեան թեմ, տասնամեակ մը եւ աւելի անպաշտօն մնալով:

Տարիներ ետք Թեմական իշխանութիւնները ձեռնպահ մնացին նաև Տեղապահին նկատմամբ եւ զինք չընտրեցին Եգիպտահայ Թեմի Առաջնորդ: Այստեղ միշտ յայտնի կը դառնար Թեմի իշխանութեանց անհարկի «քծախնդրութիւնը» որ կարծէք աւանդութիւն դարձեր էր: Մնալով առանց Առաջնորդի, այս անգամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի հրահանգին վրայ Թեմական զոյգ Ժողովները Զատեն Եպիսկոպոս Չինչինեանը Առաջնորդ ընտրեցին եւ Հայրապետն ալ պատուեց զինք արքեպիսկոպոսի տիտղոսով:

Ջաղաքական Վերիվայրումներ

Իմ պատանեկան օրերու Եգիպտոսի բազաւորութիւնը տապալած էր 1950 թուականին եւ

Եգիպտական Հանրապետություն հռչակում: Երկիրը իր անդորրն ու միջազգային հովանաւորութիւնը կորսնցնել սկսած էր, եւ փոքրամասնութիւններ հետզհետէ կը հեռանային երկրէն: Տեղացի ժողովուրդը հեռաւոր ու մերձաւոր գիւղերէն լեցունցաւ մայրաքաղաք եւ անորոշութիւնն ու աղքատութիւնը ծայր տուաւ: Մեր օրերուն հայութեան թիւը շուրջ 45,000 հոգի կը հաշուէր Եգիպտոսի մէջ, եւ սակայն յաջորդող յիսնամեակի աւարտին արդէն այդ թիւին հարիւրէն տասը միայն մնացած էին, եւ առ այսօր միայն երկու կամ երեք հազար հայութիւն կը հաշուէ հայութիւնը: Աղերսանդրիոյ մէջ միայն 400 հայեր կ'ապրին: Մեր վերջին երկու այցելութեան ընթացքին նկատեցինք անկումը, հակառակ անոր որ մշակութային եւ դպրոցական, եկեղեցական ու մարզական շրջանակներ տակաւին կը շնչեն ու յարատեւ գործի կը ձեռնարկեն, յաճախ Հայրենիքէն հրաւիրելով արուեստագէտներ եւ բանախօսներ:

Աշոտ Եպիսկոպոս Մնացականեան

Թեմակալ Առաջնորդ Զատեն Արքեպիսկոպոս Չինչինեանի հիւանդութեան հետեւանքով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն Նորին Սրբութիւն Ս. Տ. Գարեգին Բ. Հայրապետ Գահիրէ ուղարկած էր միաբաններէն Աշոտ Մնացականեան վարդապետը որպէս Առաջնորդական Փոխանորդ: 2004 թուականին Զատեն Սրբազան կը վախճանէր եւ Տեղապահ կ'ընտրէին Մնացականեան Աշոտ վարդապետը, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն էպիսկոպոս կը ձեռնադրուէր որպէս միակ թեկնածուն Եգիպտահայ Թեմի առաջնորդութեան, ուր արդէն կը ծառայէր հինգ տարիներէ ի վեր:

Հակառակ իշխող աննպաստ պայմաննե-

րուն Առաջնորդ Աշոտ Եպիսկոպոս յարատեւ աշխատանք կը տանի թեմէն ներս: Աշակերտութիւնը իր նուազագոյնին հասած ըլլալով փակեցին Գալուստեան Ազգային Վարժարանը ու միացուցին Նուպարեան Վարժարանին, որ ցարդ կը հոգայ հարիւրէ աւելի աշակերտութեան ուսումնական կարիքները: Եկեղեցին ունի հովիւ մը եւ կիրակնօրեայ պաշտամունքները կը կատարւին, ինչպէս մենք ականատես եղանք մեր վերջին այցելութեան: Ազգային սեփական գերեզմանատունն ալ Հէլիոպոլիսի մէջ իր մատուռով միշտ բաց է հաւատացեալներուն առջեւ, ուր ամիսը անգամ մը Ս. Պատարագ կը մատուցուի: Հոն եւս առիթը ունեցայ ներկայ ըլլալու եւ քարոզելու իմ վերջին այցելութեան, ինչպէս ըրած էի Աշոտ Սրբազանի հրաւերին վրայ նախորդող Կիրակին Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Եկեղեցոյ մէջ:

Երկու ակումբներ գործօն են տակաւին, ուր մարզական շարժումը աշխոյժ է, ինչպէս աւանդական օրաթերթերը՝ «Արեւ»ն ու «Յուսաբեր»ը, որոնք համայնքը զիրար կը միացնեն տեղեկութիւններով եւ այլազան գործունէութիւններով: Ասող սակայն, որ անցեալի փայլքը յաւիտ կորած է, եւ պատիւ՝ ներկայ ղեկավարութեան որ փոքրիկ մնացորդացը կը կարողանան պահել որպէս աւանդ հին եւ պատուական Եգիպտահայ Գաղութին:

ՆԵՐՓԱԿ ՆԿԱՐ. Գալուստեան Ազգային Վարժարանի 1955-ի Ամալներջի Հանդէս, Նախագահութեամբ Առաջնորդ Մամրէ Արք. Սիրունեանի, ծախին՝ Զատեն Արեղայ Արզումանեան, աջին՝ երեք պետական անձինք Գահիրէի Ռաւմնական Նախարարութենէն, եւ Յովհաննէս Քէեհայեան՝ Ատենապետ Թեմական Ժողովի իր դիւանի անդամներով: